

Életstratégia-váltás és folytonosság egy hóstáti családban

NAGY ÁKOS

Abstract: A tanulmány egy kolozsvári hóstáti család három generációjának életmódváltását és életmódváltozását, az arról szóló narratívumokat, a narratív identitásnak a változások során kialakult motívumait és stratégiáit mutatja be. A vizsgált generációk eltérő narratívumokat alkotnak és forgalmazznak, a változások során kialakult narratív identitás motívumai és stratégiái is korosztályonként változnak. Az egyes korcsoportok által megélt történelmi események (háború, államosítások, bontások, forradalom, visszaszolgáltatások) döntően befolyásolták a hóstáti életmód alakulását, és így az arról szóló elbeszéléseket is. Ennek kapcsán kitérek arra is, hogy ezek a narratívák kimenetelüket tekintve hanyatlástörténetek. Emellett a hóstátiak identitása, önmagukról alkotott és forgalmazott képe is átalakult, ahogy az identitás gyakorlásának formái is megváltoztak, az egykori színterekről visszaszorultak a magánszférába, templomokba, illetve bizonyos rendezvények, megmaradt intézmények keretei közé. A bemutatott életpályák alakulása nemcsak a szűkebb közösség, hanem a város, Kolozsvár életében végbement változásokat is jól példázza.

Kulcsszavak: Hóstát, Kolozsvár, narratíva, életstratégia, élettörténet, identitás, életmódváltozás

Írásomban egy kolozsvári hóstáti család három generációjának életmódváltását és életmódváltozását, az arról szóló narratívumokat, a narratív identitásnak a változások során kialakult motívumait és stratégiáit mutatom be. Keszeg Vilmos meghatározása alapján

„a narratívum terminussal a konkrét – egyszerű vagy komplex, rövid vagy hosszú, orális, írott vagy képi megjelenítésű – történetet, elbeszélést nevezzük meg. A narratíva ezzel szemben a konkrét történetek, elbeszélések, valamint általában az emberi létezés integráló, egy korszakban, egy kultúrában, egy mentalitásban megragadható kerete, kontextusa. Általában jelenti az elbeszélést, a narratív megjelenítést. Formái az ideológia, a történelem, a művelődés- és társadalomtörténet, kimenetel szempontjából a fejlődés- és hanyatlástörténet stb. Egy narratíva számtalan narratívumban válik explicitté” (Keszeg 2011a 31).

A bemutatott hóstáti család generációinál tapasztalható elbeszélésbeli és mentalitásbeli különbségek leírásával és elemzésével olyan kérdésekre keresem a választ, hogy az egyes korcsoportok által megélt nagy, a személyes élettörténetre

is kiható történelmi események (kollektívizálás, bontások, forradalom, visszaszolgáltatások) miként befolyásolták a hóstáti életmód és életstratégia alakulását, és milyen folytonosság figyelhető meg. Megvizsgálom azt is, hogy kimenetelük szempontjából ezek a narratívák tekinthetők-e hanyatlástörténetnek, és a változások kapcsán hogyan alakul a „hóstáti identitás”, a „hóstáti öntudat”, illetve milyen reszocializálódási és kilépési folyamatok mennek végbe az egyének életében, és ezekről a folyamatokról miként vallanak. A szóban forgó család esetében azt vizsgálom meg, hogy miként alakul az életpálya és az milyen eltérést mutat generációnként, vagy éppen milyen hasonlóságok, közös „hóstáti jellemzők” találhatóak bennük. Mindezek mellett a „hóstáti tudat” valós, virtuális, ideális és funkcionális voltát – és időben való változását – is tanulmányozom. E kérdések elemzését azért tartom fontosnak, mert Kolozsvár változó társadalmának egy igen érdekes szeletéről van szó, amely ebben a formájában talán csak rövid ideig lesz megragadható, miközben a generációs változások, eltérések még jól érzékelhetőek a bemutatott család példáján.

Munkám alapjául a kolozsvári hóstáti közösségnek egykoron a Magyar utcai fertályán és annak kirajzásain élő család három tagjával készült mélyinterjúkat használok, amelyeket 2012 januárja és májusa között készítettem.

A kolozsvári hóstátiak eredete a mai napig tudományos vita tárgyát képezi. K. Kovács László már 1944-ben megállapította, hogy „a hóstát lakossága nem egy régi magból a századok folyamán önmagában kifejlődött társadalom, hanem az idők haladtán folyton-folyvást keveredett, egyre ötvöződött, ma is alakuló népesség” (K. Kovács 1944: 6). Egyes feltevések szerint a Bocskai István erdélyi fejedelem telepíttette hajdúk leszármazottairól van szó, de ennek írásos emléke nem maradt fenn (K. Kovács 1944: 5–6). Más elméletek szerint I. Rákóczi György, esetleg Báthory Gábor nevéhez köthető a városban való megjelenésük. Ami biztos, hogy a 17. századi török-tatár pusztítás után elnéptelenedett, egykor magyarok és szászok lakta külvárosi telkekre nagyrészt partiumi, de Erdély más vidékeiről származó telepések érkeztek (Kiss 2005: 68–71). A közösség neve a német *hofstadt*, kertváros kifejezésből eredeztethető (Szabó T. 1946: 58). Ilyen kertvárosok terültek el az egykori várfalakon kívül a Hídelvén, Kétvízközén, a Külmagyar és a Külközép utca környékén és a Monostoron is. Az első négy körzetben, a város falain kívül kisebb megszakításokkal folyamatosan jelen volt ez az egységessé formálódó, azonos életmódot és foglalkozást folytató, állattenyésztéssel és konyhakerti növények termesztéséből élő réteg, akiket ma hóstátinak nevezünk. Fontos szerepet töltöttek be az egyre terjeszkedő város gazdasági életében, mivel biztosították a város zöldséggel, gyümölcssel való ellátását (Pillich – Vetési – Vincze 1984: 54). Kolozsvár kiterjedt határral rendelkezett, melyet a városi polgárok önerőből nem tudtak megművelni, ezért volt szükség erre a csoportra (Pillich 2001: 338). Idővel, a minőségi terményeiknek, szakértelmüknek

köszönhetően megbecsülésre, hírnévre tettek szert a kolozsvári polgárok és a környék lakosai körében. A fokozatosan fejlődő közösségek létrehozták külön vagyonnal és jogkörrel rendelkező saját szervezeteiket, intézményrendszerüket, melyek nagy szerepet játszottak a hóstáti identitás kialakulásában, fenntartásában.

A 18. század végére a városfalakon kívül eső területek külső körzetekké, tizedekké váltak, lakói pedig elnyerték a polgárjogot. Ez az önkormányzati jelleg azonban a 19. század második felében megszűnt, és a tizedek betagozódtak a városi *fertályok* sorába (Pillich 2001: 339–340). Többek között ez az utcánként, negyedenként szerveződés adta a közösség megtartó erejét, így a későbbiekben igen fontos szerepük lesz: a hóstátiak lesznek Kolozsvár történelmi emlékezetének, a város történelmi helynévanyagának birtokosai és életői. Ők válnak a 19. század végi magyar polgári világ hagyományainak őrzőivé a 20. század végére magyar jellegét elveszítő Kolozsvárott. Ugyanakkor kapocsként is működtek a környékbeli magyar falvak, illetve az azokból betelepülők és a város polgári értékei között (Pillich 2001: 341). Ezekkel a betelepülőkkel szemben mégis viszonylag zárt közösséget alkottak, hagyományaikat megtartották, a régi polgári és egyházi hagyományok követését komolyan vették, intézményrendszerük, a *fertályok*, a tizedek, a kalandos társulatok meghatározták sajátos élet- és szokásrendjüket. Önmegnevezésük is az elkülönülést szolgálta: a *földész* olyan nyelvjátszó, amely csak rájuk vonatkozik, csak ők használják Kolozsváron és környékén. Ezek mind egy bizonyos *hóstátiság* tudatának a kialakulását segítették elő és azt folyamatosan erősítették (Sipos 2006: 7–8). Köztük maradtak fenn legtovább, majdnem 1944-ig, a középkori gyökerekkel rendelkező *kalandos társulatok*, melyeknek legfontosabb feladatuk a temetések megszervezése és a halottak illő módon való elbúcsúztatása volt (Tárkány Szűcs 1981: 189). A földészek dalkörei ugyancsak a kalandos berkeiben alakultak meg, amelyek a halottak illendő módon való eltemetésében segítettek. A jelenleg is működő Kolozsvár-Hídelvi Kalandos Társulat egy kulturális egyesület, melynek célja a hóstáti hagyományok őrzése és ápolása, de csak nevében utal az egykori kalandosokra.

A két világháború közti időszakban az erdélyi magyarság ugyan nemzeti kisebbséggé vált, és így a hóstáti közösség is, de továbbra is saját maguk rendelkeztek földjeik felett, folytatva a gazdálkodó életmódot. Ezzel szemben a második világegést követően bevezetett szocialista típusú gazdasági rendszer megszüntette a magántulajdont, illetve azt minimális szintre csökkentette. Így a gazdák már nem művelhették hagyományos módon földjeiket, intézményeik is betagozódtak a szocialista állam keretei közé vagy megszűntek. Megkezdődött a közösség és a földész életforma átalakulása, melynek tetőpontja az 1970-es évek végén kezdődő városrendezés volt, amikor az amúgy is megcsonkított telkekre a kommunista hatalom lakónegyedeket épített. A ma élő hóstátiak ezt közösségük egyik jelentős eseményének tartják. Visszaemlékezéseikben ez az építkezés és a kollektivizálás

egyfajta időszámítási pontként van jelen, hóstáti identitásuk megalkotásában is nagy szerepet játszik. Éppen ezért a várost ért történelmi változások közül a szocialista időszak érintette a legintenzívebben őket, és ennek ma is érezhető hatásai vannak.

Kolozsvár alakulása, fejlődése az elmúlt századok során folyamatos volt, viszonylag kiszámítható és természetes ütemben zajlott. Azonban az erőltetett iparosítás akarva-akaratlanul rákényszerítette a hatalmat, hogy a munkaerőhiányt betelepítésekkel pótolja. Az ország különböző vidékeiről érkezett munkaerőt újonnan épült negyedek panelházaiban helyezték el, és a már említett egykori peremterületek áldozatul estek a bontásoknak. Az új negyedek lettek később a szétszóródott (vagy tudatosan szétszórt) hóstáti közösség egyes tagjainak lakhelyei, melyekhez már alig volt kötődésük. A bontások leginkább a hóstátiak által legsűrűbben lakott körzeteket, a még mindig kompakt magyar élettereket érintették, és a közösség már nem tudott az újabban kialakuló külvárosok, ipari negyedek miatt kintebb húzódni. A többség kénytelen volt addigi életmódját feladni (Pillich 2001: 343). Látható, hogy a korábbi modell, mely szerint a város terjeszkedése elől a fiatal hóstáti családok külsőbb telkekre, kerületekbe költöztek, a diktatúra éveiben már nem volt érvényes, vagy csak nagyon keveseknek sikerült ezt megvalósítani. A hatalom a városrendezés zászlaja alatt visszafordíthatatlanul megváltoztatta Kolozsvár etnikai és társadalmi összetételét. Holott már a bontások előtt lezárult a *kínches város* magyar története.

A magyarok aránya 1966-ban 41,4%-ra csökkent, ezzel szemben a román lakosság egyre dinamikusabb növekedése volt megfigyelhető: az 1956-os 74 ezer-ről 105 ezer főre. A helyi, román többségű hatóságoknak így lehetőségük nyílt, hogy a zárt város státusú Kolozsvárott adminisztratív eszközökkel akadályozzák és lassítsák a nem román nemzetiségűek letelepedését. Így már 1964-ben, a Ceaușescu-korszak előtt szimbolikusan is véget ér a magyarnak titulált korszak, ugyanis központi utasításra egy éjszaka leforgása alatt átnevezték a magyar utcákat és eltávolították a kétnyelvű feliratokat (Bottoni 2005: 130). Az etnikai arányok is ekkor változtak meg végérvényesen, a mérleg nyelve ekkor billent át a román etnikum javára (Varga E. 2007). A bontások története 1967 októberében kezdődött, amikor a Román Kommunista Párt Központi Bizottsága elfogadta a terület- és településrendezési programot.¹ Ennek a kevésbé átgondolt és körültekintés nélkül végrehajtott tervnek az érdekében elkezdődött a falvak felszámolása, városi lakónegyedek kialakítása, történelmi városrészek lerombolása, átalakítása (R. Süle 1990: 1–2). A földműveléssel foglalkozók emeletes házakba költöztetése megfosztotta a parasztokat létfenntartásuk legalapvetőbb eszközétől, a ház

¹ Ismertebb nevén: *szisztematizációs terv*.

körül kerettől és az állattartás lehetőségétől, a viszonylagos személyi autonómiá-juktól is (R. Süle 1990: 5).

Részben ennek lehetünk tanúi a kolozsvári hóstátiak esetében is, hiszen ennek köszönhetően került többségük tömbházba, ami hagyományos életmódjuk (és az ehhez kapcsolódó autonómiájuk) megszűnésével járt. Így sikerült a korábban kialakult emberi kapcsolatokat szétszakítani, és a történelmi hagyományokat, emlékeket is megsemmisíteni. A hóstátiak házának, gazdasági udvarának és termőföldjének elvesztése egykori kultúrájuk, történelmi örökségük ápolását tette lehetetlenné. Kolozsváron 1979 után kezdődtek el a bontások, és a szisztematizálás jegyében olyan utcák kerültek lebontásra, amelyek kompakt élettereket alkottak (Pillich 2001: 343). Így fizikailag is megsemmisült a kolozsvári magyarság egyik legösszetartóbb közössége, helyére pedig újonnan (a környékbeli falvakból és az ország távolabbi vidékeiről) beköltöző, nagyrészt román munkások érkeztek.

Hóstáti életpályák

Legidősebb adatközlőm legidősebbik B. I., aki 1930-ban született egy Cukorgyár utcai hóstáti családban.² Ősei egyaránt földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. Visszaemlékezésében kiemeli, hogy korábban a hóstátiaknak nagy családjuk volt, így nagyapjának is, aki, mint a kalandos társaság akkori feje (*kalandos apa*), alapító tagja volt a Magyar utcai földész dalkörnek, melybe később fiai és unokái is beléptek. A hét elemi osztály elvégzése után elődei foglalkozását választotta, ő is földész lett. A világháború után szüleit, sok más hóstáti gazdával egyetemben, kuláknak nyilvánították, ami az adók és beszolgáltatások mértékében, illetve meghurcoltatásokban is megnyilvánult. Származása miatt a katonai szolgálatot a kolozsvári téglagyárban kezdte, majd a Kárpátokon túli területeken volt munkaszolgálatos. Leszerelése után 1955-ben megnősült, de továbbra is kuláklistán maradt. Annak érdekében, hogy a kvótarendszer magas beszolgáltatásait elkerüljék, szülei is szétszították gyermekeik között a földeket. Ennek ellenére később mind a szülők, mind az adatközlőm kénytelen volt beiratkozni a kollektívba, melyben utóbbi annak megszűnéséig dolgozott.

Az egykori hóstáti életmódról szóló narratívának fontos motívuma a földéken végzett folyamatos munka, mely nemigen engedett teret a szabadidőnek, szórakozásnak.

„Régebb a hóstát úgy volt, hogy nem nyáron csinálta az esküvőt, télen. Mert télen, hogy tavasszal szántson, akkor nem volt olyan, hogy megyek szolgálatba, és kapok

² A Cukorgyár utca a Magyar utcai hóstát egyik elágazásának számít Kolozsváron.

fizetést, vagy ezt, vagy azt, hanem amit termelt, kezdett tavasztól szántani, vetni, termelni, ültetni és vitte a piacra, abból volt *leji*. Amíg nem mentünk a piacra, addig nem volt pénz. Úgyhogy így vergődünk tovább, telt-múlt az idő, dolgoztunk látástól vakulásig.”

Megemlíti, hogy családjával csak pár alkalommal nyaraltak közösen, mivel földész életmódjuk még a kollektivizálás után sem igazán tette lehetővé a mezei munka mellőli elszakadást. Mint mondja, Magyarországon csak kétszer volt gyermekeivel, az 1970-es években pedig frissen vásárolt autójukkal elutaztak a tengerre. „Na, hát ne mondják azt, hogy nem megyünk a tengerre.”

A kollektívben végzett munka mellett a megmaradt földeken is gazdálkodtak, a megtermelt, illetve a szövetkezetből fizetségként kapott zöldség egy részét pedig a piacon értékesítették. Annak ellenére, hogy nem gazdálkodhatott önállóan, a kollektívben alkalmazott részesedési rendszert elfogadhatónak találta, mivel tisztes megélhetést biztosított a család számára. Ebben a korszakban házat és gépkocsit is sikerült vásárolniuk. Gyermekei a tanulás mellett folyamatosan részt vettek a mezei munkákban, de azt nem folytatták életvitelszerűen.

Mint meséli, a kollektívben végzett munka mellett minden alkalmat megragadott, hogy a megmaradt háztáji földeken tovább gazdálkodhasson, és minőségi, piacra szánt árut termelhesse: képes volt az otthonához közel levő termelőszövetkezetből az ebéidő alatt hazabiciklizni, hogy palántáit megöntözze. Gyermekei iskola után besegítettek a kerti munkába, melyek elvégzéséhez fokozatosan előteremtette a szükséges eszközöket, feltételeket. Amint lehetséges volt, kisebb gépeket, illetve állatokat is vásárolt. Úgy tartja, hogy a mezőgazdálkodás mellől nem lehet elmozdulni, azt folyamatosan kell végezni, ahogyan ő és felesége tettek. A térszéli munka mellett, anyósának, szüleinek és keresztszüleinek is dolgozta a kertjét: „... úgyhogy földem mindig volt, *peste cap* [torkig]!”

Az 1989-es változás után a visszakapott földeken folytatta a gazdálkodást, amiben fia volt segítségére. Gépeket vásároltak, állatokat tartottak, és, mint mondja, rengeteget dolgoztak, aminek egy infarktus, illetve egy gyomorvérzés vett véget. „Úgyhogy, megmondva az őszinteséget, megszenvedtem, most már a gazdaságnak vége, úgyhogy vagy öt hektár föld ott van dolgozatlan...” A saját és a hóstáti gazdák jelenlegi helyzetével elégedetlen, mivel a részben visszaszolgáltató földeken már csak nehezen tudnak gazdálkodni. Számára is gondot okoz a fiatal munkaerő hiánya, mivel gyermekei és unokái már nem folytatják a földész szakmát. Megváltozott életmódjuk miatt nem lehetnek mindig segítségére. A nehézségek ellenére megtermelt zöldségekkel való piacozás sem kifizetődő: a piacokat máshonnan származó olcsó árukkal lepték el a viszonteladók.

Bár a kollektivizáláskor földjeiket, állataikat elvették, és kénytelenek voltak a termelőszövetkezetbe belépni, a múlt mégis szebb emlékként maradt meg,

ugyanis vonzóbb volt számára a lehetőség, hogy továbbra is a földeken dolgozhatott.

„Na, aztán a kollektívben ment az élet. [...] Szerettem nagyon a földművességet, mert annak idején, hogy dolgoztam itt a téglagyárban is, mint munkaszolgálatos, kértek, hogy maradjak vissza égetőnek, [de] mivel nagyon szerettem a szabad életet és a mezőgazdálkodást [nem maradtam].”

Nagy fájdalma, hogy a lovas szekereket kitiltották a városból, ezért kénytelen volt eladni lovát és szekereát: „...mikor megébredek éjjel, és eszembe jut, nem tudok reggelig aludni, hogy szerettem. [...] Megmondva az őszinteséget, hogy szerettem a mezőgazdálkodást, és értettem is hozzá.”

A földek egy részét bérbe adta, és már csak saját használatra termel, a háztáji kertben. A visszaszolgáltatások körüli bizonytalanság, a függőben levő kártérítési perek keserű szájját hagytak benne. Elmondása szerint rengeteg pénzt és időt emésztett fel a sok kérvény, földmérés, mellyel igazát próbálta bizonyítani – eredménytelenül. Több földterületet nem kapott még vissza. Gyerekei már a kollektív idején is besegítettek, szerették a kerti munkát, de jelenleg csak saját használatra termelnek, fő foglalkozásuk már nem a mezőgazdaság. Unokái dolgoznak, tanulmányaikat végzik, de amikor szükség van, mindig szívesen segítenek a földeken. Vegyes érzésekkel jegyzi meg, hogy unokái mennyire sikeresek szakmájukban, több nyelven is beszélnek: „Majdnem mindegyik három nyelvet, négyet tudnak nagyjából... most már ez az érték. Ez az érték.” A földek és a munkaerő hiánya mellett a hóstáti gazdálkodás legnagyobb akadályát mégis a piaci viszonyok megváltozásában látja. Mint mondja, az áruházakban ma már úgy ki vannak szolgáltatva a vevők, hogy nem bolondok piacra menni a zöldségéért.

Kérdésemre, hogy milyen kulturális események voltak és vannak, amelyek szorosan kapcsolódnak a hóstátiakhoz, elmondja, hogy egykoron a Honvéd utcai gazdasági egyesület székházában tartották a mezőgazdasági kiállításokat és versenyeket, illetve a bálakat. A jelenleg működő hóstáti intézmények közül még megemlíti a földészek dalkörét és a Virágos néptáncgyűttest, melyekhez személyesen is kötődik. Előbbiben évtizedekig aktívan részt vett, utóbbiban unokái is felléptek. Szomorúan jegyzi meg azonban, hogy tavaly unokája már nem öltötte fel a viseletet, és egyre kevesebben ápolják ezt a hagyományt. Annak ellenére, hogy felesége betegsége miatt már nem vehet részt a dalkör próbáin és fellépésein, az énekkar különösen fontos számára. Valahányszor szóba kerül, büszkén jegyzi meg, hogy beiratkozása idején tréfásan a *B.-k dalárdájának* is hívták kórusukat, mivel csak B. I. nevű tagból négy is volt egyszerre. Ebben nagyapja és édesapja is fontos tisztségeket töltöttek be egykoron.

Összehasonlítva az egykori és mai helyzetet, B. I. hangsúlyozza, hogy régebben csak önmaga felett szabadon rendelkező földész származású személy

lehetett tagja az énekkarnak. A kollektivizálás és az iparosítás után, az életmód és a munkaviszonyok megváltozásával ez már nem feltétele a dalkörben való részvételnek, jelenleg csak a földész származás számít. A földeken dolgozó, idejét önmagának beosztó ember képes volt heti egy alkalommal próbákra, a közbejött déli temetésekre, illetve a nagyobb ünnepekre szervezett fellépésekre is eljárni. Ezt a gyárban, irodában, kötött munkaidőben dolgozó hóstátiak, bármennyire is győkeztek, már nem tudták megvalósítani.

„Ott nem úgy volt, hogy ma nem mehetek a temetésre, vagy nem mehetek oda, mert megyek a gyárba. Mert régebb mind szabad emberek voltak. És nem volt ez a sok rendezvény, és ez a más szórakozás, televízió, semmi. Ez egy, hogy mondjam... ez egy fő foglalkozás volt, egy jó kultúra volt ez a dalárda.”

Mivel kortársai közül már csak kevesen élnek, a dalkör és a vasárnapi istentiszteletek biztosítják számára a többi hóstátival való találkozási alkalmat.

Mint látható, viszonyulása a múlt rendszerhez ambivalens. Egyértelműen kijelenti, hogy *abszolút nem barátja* a szocializmusnak, a múlt rendszernek, a kollektívben alkalmazott termelési módszereket sem tartotta mindig jónak. Azonban elismeri, hogy abban az időben mégis jobban éltek, gyermekeinek biztos állása volt, és az állam lakást biztosított számukra. Visszaemlékezését így összegzi: „[A hóstát] evvel a bontással s a kollektivizálással, úgy járt, mint a mohácsi vész, ahogy volt valamikor a magyaroknak.”

A család második generációját idősebbik B. I.³ képviseli, aki 1961-ben született legidősebb B. I. és B. (született: Sz.) J. gyermekeként. A házi és mezei munka az ő esetében is szerves része volt a gyerekkornak, azonban már érezhető a második generáció körében elterjedő minta, amely a továbbtanulást részesítette előnyben. Az elemi iskola után szakiskolát végzett, mert abban az időben a földművelésnek nem volt nagy jövője. Továbbtanulását szülei is támogatták, autószerelőnek tanult. Az iskola elvégzése után el is tudott helyezkedni szakmájában. Mindemellert szívesen besegített szüleinek a mezei munkákba. Szerinte szüleinek könnyebb volt folytatni a földészkedést, mert egész életükben ezzel foglalkoztak, megvolt a kellő tudásuk és felszerelésük, ellenben a pályakezdő fiatalok nem láttak sok lehetőséget a mezőgazdaságban.

A rendszerváltás után saját vállalkozást indított, amelyben mai napig is dolgozik, három alkalmazottja van. Elmondása szerint az általa végzett autószerelő munka és a műszaki ellenőrzés sokkal nehezebb, mint a földművelés: „Nagyobb felelősség, nagyobb odaadás, pontosság szükséges, mint a mezőgazdaságban. Mert ilyen gépkocsijavítással, vizsgáztatással is foglalkozunk, hát itten komoly feladatok vannak. Nem nagyon lehet tévedni...” A kollektív megszűnését, a földek

³ Fia ugyancsak B. I.

visszaszolgáltatását követően ő is besegített a szüleinek, gépeket vásárolt és azokkal végezte a mezei munkát. A szülők idős koruk miatt azonban felhagytak a nagybani termeléssel és a piacozással is, jelenleg csak saját használatra tartanak fenn egy kertet.

Véleménye szerint a felaprózódott, egymástól távol eső földeken már nem kifizetődő, a kolozsvári határ már nem alkalmas a mezőgazdasági jellegű munkákra, illetve nincs annyi földjük, amiből a családot fenn tudnák tartani. Ezért elégedett sorsával, ugyanis jelenlegi szakmáját kifizetődőbbnek tartja. Ugyanakkor kiemeli, hogy mindezek ellenére szereti a földészkedést:

„...És sokszor ilyen tavasszal, meg nyáron is mikor látom, hogy a mezőkön dolgoznak az emberek... jól esik, és lehet néha a könny is kicsordul a szememből. Nem tudok ott lenni, de sajnos bele kell törődjünk, hogy ez jobb választás volt...”

Azonban nyugdíjba vonulása után mindenképp szeretne visszatérni a kerti munkákhoz, ahol magának termelne. Gyerekei felsőfokú tanulmányokat folytatnak, terveik között nem szerepel a mezőgazdaság, ennek ellenére nem zárja ki, hogy valamikor mégis visszatérnek a hóstátiak hagyományos foglalkozásához, mivel nem ismeretlen számukra a kerti munka. Felesége hóstáti származású, műszaki rajzoló végzettsége van, egy óvodában ügyvezetőként dolgozik.

A hóstáti identitás egyik fontos eleme a közösség eredetének és történetének ismerete. Szinte minden hóstáti tud valamit a közösség történetéről, a hajdú eredeztetésről vagy a hóstát szó etimológiájáról.

„A hóstát az ugye egy német származású szóból jön. Talán, ha jól tudom, akkor ilyen város peremén élő földműveseket jelent, tehát ugye, mint ahogy voltak a hóstátiak. Ők valamikor képezték a városnak a peremét, és ugye a város melletti termőföldeken dolgoztak. És szerintem innen ered ez a szó.”

Adatközlőm úgy látja, hogy korábban lenézték a hóstátiakat, és csak mostanában kezdik értékelni munkájukat, a megtermelt javak minőségét, illetve hagyományait és kultúrájukat. Ő büszkén vallja, hogy hóstáti származású, de kolozsvári identitása is erős, a kettőt egy szinten említi „...ez a kolozsvári hóstátiak valahogy úgy egyben van.”

Jellegzetes hóstáti rendezvényként a szüreti bált említi, mely a hóstátiak szélesebb körben ismert hagyományörző alkalmának számít. A földész dalkört, a hóstátiak másik ismert szervezetét is szóba hozza, melynek tevékenységében munkája miatt nem tudott részt venni, annak ellenére, hogy ősei több generáción át aktív tagok voltak.

Kapcsolatainak „hóstátiságát” vizsgálva rámutat arra, hogy bár sok ismerőse, kliense van, a hóstáti származásúakat jobban számon tartja: „az ilyen régi

ismerősöket valahogy egy kicsit jobban tiszteljük, és tudjuk, hogy ők hóstátiak, más oldalon emlegetjük őket.” A közösség térbeli szétszóródása miatt a többi hóstátival az említett szüreti bálokon, illetve az egyházi ünnepeken (karácsony, húsvét, halottak napja) és temetéseken találkoznak. A hóstátiak jövőjét illetően borúlátó, a közösség feldarabolódása miatt szerinte unokáinak csupán az egykori hóstátok emléke marad meg.

A család harmadik generációjához tartozik idősebbik B. I. lánya, az 1988-ban született B. A. egyetemi tanulmányait Kolozsváron végezte újságírás szakon, jelenleg egy helyi rádiónál szerkesztő-műsorvezető, és egy iskolában tanít angol nyelvet. A hagyományos hóstáti életmódról már csak nagyszülei útján szerezhette tudást. Amikor azonban szükség volt rá, a megmaradt és visszaszolgáltatót földeken részt vett a családi eseménynek számító munkákban. Bevallja, hogy gyermekként nem szívesen ment, most azonban hiányoznak neki ezek az alkalmak, és szép emlékként tekint vissza a közösen végzett munkákra.

Ismereteit a hóstáti életmódról nagyszüleitől szerezte, akik többnyire földműveléssel foglalkoztak, és jelenleg is művelik a földjeiket.

„Mindkét ágról hóstátiak a nagyszüleim. Mind a négyen élnek még, és nagyrészt földműveléssel foglalkoznak. A B. nagyszüleim ők egész életükben csak a földműveléssel foglalkoztak, a másik nagyszüleim ők dolgoztak is a földművelés mellett. [...] Nagytatám ő autófestő volt, és nagymamám a gömbgyárban dolgozott.”

Ebben a közegben hallott a hóstátiakról, a közösségen belüli életéről, szokásokról. Büszke arra, hogy vezetékneve alapján sokan hóstáti származású emberre asszociálnak, akiket dolgoznak tartanak. Tudatában van elődei Kolozsváron betöltött szerepének, tisztában van azzal, hogy a hóstátiak látták el a várost friss és minőségi zöldségekkel. Ünnepek alkalmával büszkén ölti magára a hóstáti viseletet.

Megemlíti, hogy szülei generációjának már megváltozott a földhöz, a földész életmódhoz való viszonyulása. A hagyományos paraszti foglalkozások háttérbe szorultak, és a továbbtanulás, az új szakmák elsajátítása lett a követendő példa. Így már szülei is tanultak, és az elődöktől eltérő szakmát választottak, ami az életmód megváltozását is magával hozta.

A kollektivizálás és városrendezés idején még nem élt, de nagy vonalakban mégis ismeri a történeteket, és tudja, hogy nagyszülei miként élték meg az akkori eseményeket. Mindezt természetesen a nagyszülők szemszögéből látja, hiszen tőlük hallott ezekről, és az ismeretek mellett átvette a viszonyulást és a beszédmódot is. Ugyanakkor ő is traumaként éli meg a földek kisajátítását, a javak elkobzását, és a visszaszolgáltatások körüli bonyodalmakat. Mindennek a maga módján is igyekezett hangot adni úgy, hogy tényfeltáró riportot készített.

„Egyik nagyszüleimét lebontották, és nekik borzasztó trauma még most is. Akármikor elkezdenek róla mesélni, mindig megjelennek a könnyek. És úgy elmesélik, hogy egy óriási nagy telkük volt, és szép ház és udvar és kert, és mindent össze kellett szedni, ami csak menthető volt, és amit tudtak vinni, vinni kellett. És kaptak egy tizedik emeleti, vagy kilencedik emeleti lakást. Nekik ez nagyon nagy trauma volt, hogy már nem lehetett szabadban [ti. nem lehetett magángazdálkodást folytatni], nem művelhették a kertet. A telkük helyén már blokkok [emeletes házak] vannak. Erről meséltek. A kollektivizálásról is főleg nagytatám mesélt, nekem ez annyira nem maradt meg. Tudom, hogy elvették, és akkor a közösbbe kellett ott mindenfélét csinálni, de részletesen erről nem igazán tudok mondani semmit.”

Ugyanakkor ő is traumaként fogja fel ezeket az eseményeket, mivel a családban folyamatosan beszéltek az akkor történekről, a földek körüli ügyekről és a hóstáti közösségben végbemenő változásokról. Újságíróként tényfeltáró riportban foglalkozott a földek körüli huzavonával.

A hóstátiakat képviselő intézmények és rendezvények kapcsán a dalkört, a Kolozsvár-Hídelvi Kalandos Társulatot és az ahhoz tartozó Virágos néptáncegyüttest, és az évente megrendezésre kerülő szüreti bált említette, melyek egy részében ő maga is tevékenyen részt vett. Ezek közül azonban az egyiket, a szüreti bált tartja igazán közösségmegtartónak, mely fiatal és idős hóstátiakat egyaránt összehoz. A táncsoportban való részvétele kapcsán úgy érzi, hogy ő megtette a magáét a hóstáti hagyomány továbbélése érdekében.

A hóstáti vagy a kolozsvári identitás erősebb voltát firtató kérdésre adott válaszából kiderül, hogy esetében a kettő összefonódik, kiegészíti egymást, és mindkettőre egyaránt büszke.

„Nálam a kettő egybefonódik, tehát nagyon erős a kolozsvári identitástudatom, viszont a hóstáti is. Míg vannak olyan ismerősök, akik letagadják azt, hogy hóstátiak, és nem szeretnek erről beszélni, én büszkén vállalom, hogy igen. Tehát én tisztában vagyok azzal, hogy ez nem egy csúf név. Aki kicsúfolja, az valószínűleg nem tudja értékelni azt a munkát, amit a hóstátiak végeztek. És bennem nagyon erős ez a tudat, és akármikor kiállok ezért. Nagyon sokan úgy gondolják, hogy milyen gazdagok, és hogy milyen sok földjük van. Nyilván van, és nem mondhatnám azt sem, hogy szegények, de megdolgoztak azért, amijük most van. Kemény munkával.”

Látható, hogy nagyon erős nála a hóstáti öntudat, melynek a korábbi generációk elbeszéléseihez hasonlóan egyik központi eleme a nehéz mezőgazdasági munka, a hóstátiak szorgalma.

Annak ellenére, hogy a hagyományos földész életmódtól elszakadt, végzettségét és foglalkozását, amennyire szükség van rá, igyekszik közössége javára is felhasználni.

„Úgy gondolom, hogy az újságírói végzettségemet esetleg akkor tudom felhasználni, ha megkérnek, hogy valamit írjak, egy beszámolót. Vannak kapcsolataim újságnál, más médiacsoportoknál, viszont annyira nem erre építék, hogy mindenképp arra használni a végzettségemet, hogy valahogy a hóstátiságot tovább éltetni, és úgy-mond ütni a vasat, míg meleg.”

A narratívumokból jól látható, hogy a legidősebb korosztály két képviselőjének visszaemlékezéseiben a kollektivizálás és annak folyamata fontos szerephez jut, és részletezőbb, mint a fiatalabbak elbeszéléseiben, akik ezzel kapcsolatos ismereteiket csak másodkézből szerezhették meg.

A hóstáti identitás szimbólumai és narratívumai

A romániai kollektivizálás folyamata már 1949-ben megkezdődött, de nem sok eredménnyel járt, ugyanis 1952-ig a parasztok csak nagyon kis százaléka lépett be a kollektív gazdaságokba. A propaganda és a gazdasági elnyomás végül meghozta gyümölcsét, 1957 és 1959 között megduplázódott a belépett parasztgazdák száma (Oláh 2001: 17–23), majd 1962-re sikerült befejezni a kollektivizálást, a falusi lakosság több mint 90%-a a kollektív kötelékébe lépett (Gagyí 2009: 117). A hóstáti gazdák esete is hasonló, hiszen kezdetben ők is ellenálltak, majd az erősödő nyomás hatására 1962-ben kénytelenek voltak belépni az akkor megalakuló *Înfrățirea* (Testvériség) termelőszövetkezetbe, ami törést jelentett eddigi életvitelükben. „Az 1962-ben lezáruló folyamat felszámolta a gazdasági élet autonóm szerveződéseit, a földtulajdon és a földhasználati viszonyok átalakítását valószínűsítette meg” (Oláh 2009: 26).

Pillich László 1982-es tanulmányában már jelentős változásokról számol be az általa vizsgált nemzetség körében. Megemlíti, hogy 1963 után nincs olyan adat, amely a házasulandó felek földész foglalkozására utalna. Ennek a következményei megfigyelhetőek a párválasztás, a területi mozgás és a gyermekszám alakulásában is. Az akkor második generációnak számító⁴ férfiak körében a földész szakma visszaszorult, helyét a gyári munkahelyek vették át, a nők többsége azonban tovább folytatta a kerti munkát, és csak 40%-uk vállalt munkát a gyárakban, vagy a szolgáltatóiparban. Az akkori fiatalok, a jelenlegi középgeneráció már abban a korszakban felhagyott a mezőgazdasággal. Vasöntők, esztergályosok, szerekők, sofőrök lettek belőlük, illetve néhányuk tovább tanult. A fiatal lányok többsége tovább tanult, majd tanulmányaik elvégzése után próbáltak elhelyezkedni. Köreikben a leggyakoribb szakmák a kereskedelmi eladó, tisztviselő, illetve a könnyűipari munkás volt, azonban akadtak olyanok is, akik háztartásbeliként

⁴ Írásomban ez a generáció képviseli a legidősebb korosztályt.

továbbra is zöldségtermesztéssel foglalkoztak. A munka típusának megváltozásával együtt nem feltétlenül változott meg az életforma, az idősebbek legtöbb esetben a vállalati munka mellett a gazdálkodást is folytatták. Ez azonban nem volt jellemző a fiatalokra. Így a földészkedéssel foglalkozók köre egyre inkább az idősebb korosztályra szűkült, a gazdák átlagéletkora pedig 63,5 év lett a vizsgált nemzetségen belül. Ez csak kis mértékben tér el az összhóstatí földészek átlagéletkorától, ami Pillich László kutatása idején 64,1 év volt. Látható, hogy az általa bemutatott nemzetség jól szemléltette az akkori elöregedő és az életmódváltozás előtt álló hóstatí közösséget is (Pillich 1982: 61–63).

Keszeg Vilmos *A történetmondás funkciói a 20. században* című írásában megállapítja, hogy a 20. században felborult a generációk közötti kölcsönös függőség. Korábban a szülők, a család, a közösség a neveléssel, a hagyományokba való belevetéssel, személyes példamutatással, az anyagi javak beszerzésével és a szakmai tudás átadásával döntően befolyásolták és korlátozták az utódok jövőjét, amit a fiatalok elvártak és elfogadtak. A függőség megváltozásával az életpályák differenciálódtak, individualizálódtak (Keszeg 2011b 15). A hóstatíak körében végzett kutatásom is ezt bizonyítja, ugyanis a korábban a fiatalok számára felkínált, és általuk elfogadott földész életpályát felváltották a különböző ipari, vállalati munkák és életpályák.

Az említett tanulmány kitér arra, hogy a 20. század eseményei jelentősen kihatottak a pályaválasztási stratégiákra, ugyanis az individuális és tradicionális választási lehetőségek mellett meghatározó szerepük volt a világháborúknak, a kisebbségi sorsot előidéző politikai döntéseknek, a kollektív bűnösség elvét alkalmazó törvényeknek, rendelkezéseknek, melyek az egyén életpályáját fordulatokban gazdaggá, változatosná és előreláthatatlan kimenetelűvé alakították. Mindez az elsőgenerációs szakmák számának növekedésében nyilvánult meg, melynek eredményeképp a generációk között mentalitás- és életvitelbeli távolodás következett be. Új foglalkozási opciók váltak tömegessé, a tömegeket érintő fordulópontok sorseseemény jellegűvé váltak, egyre inkább teret hódított az új életter választása, a tömegeket mobilizáló eseményekben való részvétel és az intézmények életpálya-modellálási szerepe is megnőtt (Keszeg 2011b 15–16).

Esetünkben is jól kimutathatóak ezek a folyamatok. A hóstatí közösség a világháborúkat követően megtapasztalhatta a kisebbségi sorsot, a kommunista diktatúra pedig a gazdák többségét előbb kuláknak nyilvánította, majd termelőszövetkezetekbe kényszerítette. Ezek a történések több egyén életpályáját is megváltoztattak, előreláthatatlanná formálva a korábban viszonylag kiszámítható jövőt. A hóstatíak körében is felbukkannak az első generációs szakmák, ami előidézte a generációk között mentalitás- és életvitelbeli távolodást is. Utóbbi csak fokozódott a következő, a mezőgazdasággal alig vagy egyáltalán nem érintkező generációk esetében. Mint azt Keszeg Vilmos is megemlíti, az oktatás és a képzési szint

is befolyásoló hatással volt a 20. században, de a területmódosítások, a többségi nemzet immigrációja és a kisebbségi intézmények felszámolása, illetve a magántulajdontól való megfosztás is maradandó változásokat okozott (Keszeg 2011b 16). Míg korábban a hóstáti fiatalok túlnyomó része csak elemi iskolát végzett, és csak nagyon kis százalékuk tanult tovább, ez a század közepére megváltozott. Egyre többen végeztek középiskolai tanulmányokat vagy éppen egyetemet, ami a szakma megválasztását is befolyásolta, és egyben a földész életmódtól való elszakadást is jelentette. A hóstáti közösség kompakt életterét a szisztematizálás érintette a leginkább. Az 1980-as években megvalósított városrendezés megbontotta a korábban egységes élettereket, ami végleg ellehetetlenítette a helyi mezőgazdálkodást. Ez is újabb lökést adott az ifjabb generációk életmódváltásának. A korábban egységes utcák, fertályok lakói szétszóródtak, kapcsolataikat nehezebben tudták fenntartani. A felszámolt intézményeik közösséget formáló és megtartó szerepe is megszűnt. Végül, de nem utolsó sorban a magántulajdontól való megfosztás is döntően befolyásolta a fiatalok életvitelének megváltozását. A kollektívbe kényszerülő hóstátiaknak megszűnt az évszázadok során kialakult gazdálkodási rendszere. Helyébe egy többnyire országos szintről irányított, egységes rendszer lépett, amely figyelmen kívül hagyta a táji specifikumokat, hagyományokat, egyéni igényeket. Ilyen körülmények között érthető, hogy a fiatalok eltávolodtak a hagyományos gazdálkodástól, és új megélhetési források után néztek.

A fenti befolyásoló tényezőknek köszönhetően a történetmondásban és kutatásában is többszöri paradigmaváltozás következett be a 20. század során. A hagyományos és személytelen narratívumok mellett a biografikus és az autobiografikus beszédmód hódított teret. Az esztétikai-szórakoztató funkció mellett előtérbe került a történet és a történetmondás fatikus, identitásképző és – reprezentáló funkciója, illetve meghonosodtak a mesemondás hagyományos habitusa mellett olyan változatos történetmondási stratégiák is, mint a kimondás, az eltorzítás vagy az elhallgatás. Ugyanakkor a megváltozott élettörténet-stratégiák mellett azok értékesítési és használati stratégiái is megváltoztak. Legjelentősebb e változások közül a biografikus beszédmód egy adott helyzet (vagy viszony), egyéni és közösségi státus alátámasztását szolgáló funkciója. Tehát az egyén története szorosan összekapcsolódik egy politikai-ideológiai-gazdasági helyzet, egy intézmény, vagy éppen a személyi státus történetével. Ezzel ellentétes stratégia a kontraprezentikusan működő történetek elmesélése, melyek az egyénnek az adott helyzettel való szembenállását és fenntartását fejezik ki (Keszeg 2011b 16–17).

Jan Assmann alapján Keszeg Vilmos megállapítja, hogy

„az élettörténetek szerkesztésének egyik stratégiája a múlttal való intenzívebb azonosulás, a jelent megelőző személyes tapasztalatok hangsúlyos exponálása, vagy szándékos elhallgatása, rejtése. A long durée érvényesítése, a múlt történetekben

való fenntartása kontraprezentikus eljárás, gyakoribb a méltatlan körülmények közé sodródott egyének esetében” (Assmann 1999: 49–86, idézi Keszeg 2011b 17).

Ezzel szemben a hatalom igyekezett a múltat felszámolni, annak elhallgatását tartotta fontosnak, a történetmondást pedig cenzúrázta.

„A múlttól való elszakadás (a róla való kényszerű vagy önkéntes lemondás), akár csak a múlt felvállalása (programszerű felemlegetése) a különböző társadalmi státusokra érvényes adaptációs narratív stratégia.” (Keszeg 2011b 17.)

A hóstáti élettörténeteket vizsgálva elmondható, hogy szerkesztési stratégiájukban láthatóan jelen vannak ezek a stratégiák. Adatközlőim azonosulnak a múlttal, a kollektivizálás, a bontások, az életmódváltás személyes tapasztalatait hangsúlyosan exponálják. Ez alól egyfajta kivételt legfiatalabb adatközlőm képez, aki az akkori eseményeket még nem érthette meg, ezért a múlttal való azonosulása elődei elbeszélésein alapul, a személyes érintettség hiánya miatt a hangsúly másra tevődik át. A múlt történetekben való fenntartása azonban mindhárom generációra jellemző, de érthető módon az idősebbeknél jelentkezik gyakrabban annak programszerű felemlegetése. A múlttól való önkéntes lemondás adatközlőim narratíváira nem jellemző. Ugyan érzik, hogy a korábbi hóstáti életvitelt nem lehet feléleszteni, visszahozni, hagyományápolási kísérleteik – dalkör, néptáncegyüttes, szüreti bál – azonban a múlt felvállalásának, továbbéltesének igyekezetét takarják.

A biografikus történetekre jellemző, hogy esetenként ragaszkodnak a genealógiai hagyományokhoz, ami az egyén életének az elődök és az utódok által megélt események irányába történő kiterjesztését jelenti. Minderre a család és a közösség folytonosságának hangsúlyozása miatt van szükség. Ezzel állnak szemben az események előzménytelen voltát kiemelő történetek. Külső kategóriának az a típus számít, amely az elődök és az utódok életpályáján beállt gyökeres változásra mutat rá (Keszeg 2011b 17). Az adatközlőimmel készült interjúkban mindhárom jellemvonás megtalálható. Történeteik a nagyszülők, szülők, illetve esetenként az utódok által megélt tapasztalatokról is mesélnek, ami a család folytonosságát hivatott bizonyítani. Az események előzménytelen voltára olyan interjúrészletek utalnak, amelyek a kollektivizálást, a házbontást részletezik. Ezek életük olyan szakaszai, amelyek hirtelen következtek be, semmi, vagy csak nagyon kevés utalt közeledésükre. Az egyén elődeinek és utódainak, illetve a saját életpályájában beállt gyökeres változás is központi eleme a kulákká nyilvánításról, államosításokról, életmódváltásról, bontásokról szóló történeteknek. John Borneman szerint a genealógiai megközelítésnek az önmegértésben alapvető szerepe van, és minden emlékezés valójában a genealógián keresztül jön létre. Emellett minden genealógiában közös, hogy a jelen egy bizonyos helyzetéből az egyén gondolatban

rekonstruálja a jelent megelőző pillanatot. Borneman szerint a narráció mindig genealógiai elrendezésen keresztül jön létre (Borneman 1999: 200).

A család autonóm életstratégiájának szemléltetése érdekében az elbeszélők az egyes történetekben elhatárolják a genealógiai történetet és a történelmet. Másokban azonban a személy, a nemzetség és a történelem összefonódására fektetik a hangsúlyt (Keszeg 2011b 17–18). A hóstáti narratívákban az utóbbit véltem felfedezni, mivel a történetek szereplői áldozatként voltak a kollektivizálás aktív részesei, de előfordul a kényszermunkáról, a politikai üldözésről szóló visszaemlékezés is. Az eltérő társadalmi és ideológiai pozíció eltérő narratív pozíciót eredményez (Bíró 2004: 57–73. idézi Keszeg 2011b 18), ilyenek a kisebbségi és többségi, román és magyar, alárendelt és hatalmi, kommunista és antikommunista vagy éppen az elvándorló és helyben maradó ellentétpárok. A kutatott hóstáti személyek esetében mindegyikre van példa. Adatközlőim mind kisebbségi szemszögből, alárendelt pozícióból fogalmazzák meg történeteiket. A múlt rendszer tapasztalataiból adódóan politikai pozíciójuk egyértelműen antikommunista. A kutatott család fiatalabb tagjainak többsége Kolozsváron él ugyan, de lakhelye nem minden esetben a hagyományos hóstáti területeken található, és már nem a mezőgazdaság nyújtja számukra a megélhetést. Ezért esetükben az elvándorló/helyben maradó ellentétpár helyett a hagyományos életmódot folytató/életmódváltó oppozíciót tartom relevánsabbnak. Ebben az esetben a fiatalok egyértelműen az utóbbi kategóriába tartoznak.

Finalitás szempontjából a hóstátiak története hanyatlástörténetnek, illetve túlélés-történetnek számít. Az egykoron virágzó hóstáti közösség az államosítás, a városrendezés, a szétszóródás miatt széthullott. Adatközlőim mindegyike utal az értékrend változására, amit elutasítanak ugyan, de több esetben is kénytelenek együtt élni vele.

A 20. századi biografikus történetek tipikus motívumait áttekintve, ki kell emelni a kisebbségi sérelmek, a strukturális (interetnikus, osztály- és ideológiai) konfliktusok, a háborús élmények, a kuláksors, a diktatúra tematikáját (Keszeg 2011b 18), amelyek eltérő arányban, de jelen vannak adatközlőim elbeszéléseiben is. Ezek a történetek a teljes fikció és a dokumentum két szélső határa közötti skálán helyezkednek el, és egyszerre vannak kapcsolatban mindkettővel. Ugyanakkor „az autobiografikus beszédmód különböző narratívákkal került affinitásba. Ezek: a történelem, a lokális történelem, a családtörténet, a fikció (regény, film), a társadalomtörténet” (Keszeg 2011b 18). Esetünkben ezek az érintett narratívák a lokális történelem (Kolozsvár története a hóstáti közösségek megjelenésétől napjainkig) és a társadalomtörténet (Kolozsvár társadalmának története, aminek szerves részét képezte és képezi a hóstáti közösség).

A 20. századra intenzívvé váló (auto)biografikus stratégiák használatára azért volt szükség, mert az azt felhasználó egyén így kívánt különböző célokat elérni.

Esetünkben ez a cél többnyire az anyagi és morális kárpótlás megszerzése, illetve az egyén rehabilitálása volt. „E stratégiák különösen egy történeti fordulópont után alakulnak ki és egy korszakon belül vannak érvényben. Az 1950-es években a származás exponálása vagy elhallgatása általános gyakorlattá vált” (Keszeg 2011b 18). A hóstáti közösség tagjai ebben a korszakban az (auto)biografikus stratégiákkal a meghurcoltatásukat, kuláklistára való kerülésüket igyekeztek elkerülni. Ugyanakkor az intézmények is bátorították ennek a beszédmódnak az általánossá válását: az egyént biografikus narratívuma alapján kezdték el megítélni (Keszeg 2011b 18–19). A hóstáti gazdák 1989 után a személyes és a családi múlt narratív rekonstruálása alapján próbálták több-kevesebb sikerrel visszaszerezni államosított tulajdonukat.

Keszeg Vilmos az (auto)biografikus regiszterek 20. századi változásáról így ír:

„A regiszterek a történetek és a történetmondás számára a nyilvánosság intézményeként működnek, amelyek a társadalmi érintkezést, véleménycserét, a történetek tárolását és forgalmazását teszik lehetővé. A családi emlékezet és kommunikáció továbbra is megmarad a biografikus beszédmód primer, releváns kontextusának (a családtagok, az elhunytak emlékének rituális megszerkesztése és a kommunikatív és kulturális emlékezetben való őrzése; gyászjelentők, sírfeliratok). Emellett azonban látványosan megnő a lokális regiszterek és – 1989 után – a megemlékezési szertartások szerepe. A településtörténetek, településmonográfiák a lokális közösség egyedeinek számontartására, rehabilitálására vállalkoznak. Az épületek falán, a templomokban elhelyezett emléktáblák, a köztereken elhelyezett emlékoszlopok a két világháború, a kulákosítás, a politikai rendszer áldozatainak állítottak emléket. A romániai magyar társadalom körében az egyház jelentős szerepet vállalt a világháborúk és a politikai rendszerek áldozatai emlékének ápolásában” (Keszeg 2011b 19).

A fentebb megfogalmazottak illenek a hóstáti közösség vizsgált tagjaira is. Történeteiket főleg családi és baráti körben forgalmazzák, de a lokális regiszterek száma is egyre nő. Példa erre a rendszerváltozás után, 1996-ban az alsóvárosi templom kertjében felavatott hóstáti emlékkapu (Papp 1996), a dalkör jubileumi ünnepei, vagy az említett templom tornyában berendezett hóstáti emlékszoba. Ugyanakkor számos tanulmány, újságcikk, önéletírás ápolja az emlékezetet. Mint az adatközlőim elbeszéléséből is kitűnik, a református egyháznak igen nagy szerepe volt a hóstátiak történelmében. A kezdettől fogva kálvinista hitű közösség egyfajta utolsó bástyaként tekintett az egyházra abban az időben, amikor a hatalom igyekezett életterüket, intézményeiket és kultúrájukat felszámolni. Például a korábban saját próbateremmel rendelkező dalköröket a Kolozsvár-Alsóvárosi Református Egyházközség fogadta be, a próbákat annak termeiben tartották, és a templom vált a fellépések leggyakoribb színhelyévé. A hóstáti emlékszoba is a templom egyik toronyszobájában található.

A kutatásomban bemutatott család narratívái két nagy korszakhoz kötődnek: a kommunizmus és az azt követő „demokrácia” időszakához. Ezeket olyan fordulópontok tagolják, mint a háború vége és az oroszok bevonulása, a román (kommunista) hatalomátvétel, a kollektivizálás, a városrendezés és a forradalom, amelyek külön-külön is befolyásolták életük menetét. A korszakhatárokat a hóstátiak idősebb tagjai is a közvetlen tapasztalatok és a hagyományok alapján jelölik ki. A hóstátiak esetében a narratívák csak az idősebb generáció esetén alapulnak a személyes történelmi tapasztalaton, azonban ezeket a fiatalabbak is felidézik és gyakorolják a velük szembeni attitűdöket.

Látható, hogy az (auto)biográfiák az egyéni életpálya keretében láthatóvá teszik a politikai és gazdasági változásokat, a törvényeket és a rendelkezéseket, illetve az intézmények reformjainak és az ideológiák elterjedésének következményeit. Így a történetek mögött a változásokkal kapcsolatos élmények találhatóak meg (Keszeg 2011b 20–21). Ugyanakkor a korszakokon belül

„a történetek státusa és forgalmazása viszonylag stabil, különböző individuális és csoportidentitásokkal és -érdekekkel van összefüggésben. A korszakváltozások a narratívumok státusában, a történetmondási habitusban jelentős módosulásokat indítanak el” (Keszeg 2011b 21).

A kommunizmus ideje alatt az individuum és a csoport identitása, illetve érdeke egyes történetek elhallgatását, letagadását követelte meg, ezek azonban a korszakváltozással, a rendszerváltozás utáni szólásszabadsággal újra forgalomba kerültek.

Mivel a biográfia a társadalmi kommunikációban az értékrend szervezésének és működtetésének keretévé vált, a szövegek interpretív habitusokként jelentek meg. Így a történelmi és társadalomtörténeti események, folyamatok a személyes részvétel, a családi és a lokális tradíciók perspektívájából váltak láthatóvá. Ez az események személyes megtapasztalását jelenti és ezért teljesítményként, illetve identitáskonstrukcióként kezd el működni. Ebből fakadóan az (auto)biográfia a társadalom és az intézmények részéről az egyéni identitás befogadását és megítélését tette lehetővé (Keszeg 2011b 21–22). Így Kolozsvár 20. századi történelmét adatközlőim szemszögéből, tapasztalataiból, a hóstátiak lokális tradícióiból láthatjuk. Az események pedig az identitáskonstrukciók szerves részévé váltak, mivel a hóstátiság tudatának alapjai a történelem e korszakában átélt tapasztalatok.

Az események és állapotok egyénenként eltérő, személyes tapasztalatot és élményt alkotnak. Az egyén szívesen forgalmazta történetét, mely az informális szférából kilépett, nyilvánosságot kapott. Ezek az élettörténeti keretben a történelemmel való találkozást is megjelenítik, ugyanakkor az intézményi, közösségi normarendszerhez való igazodását, az elődökkel szembeni szolidaritást, vagy a tőlük való elhatárolódást is kifejezik.

Ezzel szemben az állam az egyént élettörténete alapján kezdte el számon tartani és osztályozni, élettörténete az állammal szembeni lojalitás, a törvények és az ideálok tiszteletben tartásának fokmérőjévé vált. A társadalom a specifikus történetek alapján tart számon olyan csoportokat, mint a hadifoglyok, kulákok, pedagógusok, lelkészek (Keszeg 2011b 22–23). A vizsgált közösség tagjainak élményei személyenként és korosztályonként eltérnek. Ezen történetek közül néhány kilépett az informális szférából is. Ilyen nyilvánosságot kapott élettörténetet tár a világ elé Diószegi Anna könyve is, amelyben a szerző családja történeteit meséli el, rávetítve azokat a fontos történelmi eseményekre (Diószegi 2001: 5).

Akárcsak Diószegi Anna esetében, adatközlőim visszaemlékezéseiben is szoros a kapcsolat a történelemmel. A történetek igazodnak az intézményi és a közösségi normarendszerhez, és szolidaritást mutatnak az elődökkel. Megfigyelhető, hogy az életmódváltozás nem jár együtt az elődöktől való elhatárolódással, hanem a narratívákban a generációk valamilyen szinten kapcsolatban maradnak egymással, egymáshoz több szállal is kötődnek.

A hóstáti közösségre is igaz az a megállapítás, hogy a hatalom az egyént élettörténete alapján tartja számon. A kollektivizálás idején a hóstáti gazdák többsége kuláklistára került, majd a termelőségvetkezetekbe való kényszerű belépése után betagozódott a munkás-parasztok sorába, így a hatalom már a társadalom lojális tagjaként kezelte őket. A specifikus történetek alapján számon tartott csoportok közé a hóstátiak is bekerültek, mint akik a múlt rendszer megszenvedői voltak, és ezt narratíváikban is hordozzák.

Mivel ugyanannak az eseménynek más-más narratív reprezentációja lehet a szembenálló felek pozíciójának és mentalitásának függvényében (Keszeg 2011b 23), a hóstátiak narratíváival szemben is megfogalmazódnak történetek. Ilyenek a kollektivizáló hatalom által forgalmazott, őket kulákoknak, kizsákmányolóknak kikiáltó narratívák, vagy a korábban náluk szolgáló, környékbeli falvak lakóitól származó elbeszélések.

Fontos megemlíteni, hogy Borneman a történelmi tudatot nem létállapotnak, hanem egy olyan helyzetnek tekinti, amely után az ember vágyódik, s amely maga után vonja saját történetisége felismerését és tudását. Ez az elbeszélésekben a múlt jelenlétét implikálja. Mint írja,

„a jelen a múlt önkényes formáinak gyakran szedett-vedett folyománya és sokszor a múltbéli események szándékolatlan következménye, melyeknek vajmi kevés közülük van a cselekvés idejekor fennálló szándékokhoz” (Borneman 1999: 200–201).

Így a hóstátiak jelene is a múlt folyományaként, szándékolatlan következményeként tekinthető.

Jan Assmann kétféle emlékezetet különít el: kommunikatív és kulturális emlékezetet. Míg a kommunikatív emlékezet a közelmúltra vonatkozik, addig a

kulturális a régmúltra (Assmann 1999). A kulturális emlékezetben a múlt szimbolikus alakzatokká formálódik át. A hóstátiak emlékezőkultúráját vizsgálva megállapítható, hogy mind a kommunikatív, mind a kulturális emlékezet fellelhető benne. Az idősebb és a fiatalabb korosztály is emlékezik a közelmúlt eseményeire, annak ellenére, hogy utóbbiak nem feltétlenül voltak annak részesei, csak hallomásból tudnak róla. A kulturális emlékezet is jelen van narratívumaikban, hiszen az egykoron a város falain kívül zöldégetermesztésből élő kompakt közösség eredetmítoszait mindegyikük ismeri és forgalmazza azokat. A kommunikatív emlékezet hordozója az emlékezőközösség, amit Jan Assmann úgy definiál, hogy az emberek közös emlékezési eseményekben vesznek részt (Assmann 1999: 54–56). A hóstátiak az emlékezőközösség által alkotnak közösséget, mivel életerük megszűnt és szétszóródtak a város különböző pontjain. Az egyházi rendezvényeken, szüreti bálokon, temetéseken összegyűlő emlékezőközösség tartja fenn részben a hóstátiság tudatát. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy nem minden hóstáti vesz részt ezeken az eseményeken, de mégis erős a hóstáti öntudata, mely a közös emlékeknek tudható be.

Adatközlőim elbeszéléséből is látható, hogy az életforma és a mentalitás is megváltozott, aminek eredményeképpen a múlt rekonstruálása vált az összetartozás egyedüli stratégiájává. Ezt a rekonstruálást 1989 után az előző rendszerhez viszonyítva szabadabban végezheték, ugyanakkor az igény is megnőtt erre. Újjászerveződő egyesületeik, felelevenített hagyományaik és az önéletírások mind felhasználták az emlékezetet, a múlt rekonstruálását. Egyes történetek az egyéni, családi szférából kikerültek a közösség, majd a nagyközönség színe elé. Például a kommunizmus korszakának szenvedéstörténeteit már nyilvánosan is feleleveníthették. A személyes és a családi múlt narratív rekonstruálása lett az államosított javak visszaszerzésének egyik eszköze. Az emlékezőközösség szerkezetét vizsgálva, megállapítható, hogy 1989 után a hóstátiakon kívül a város magyar lakossága is nyilvánosan felvállalja a velük való emlékezést. Felismerték, hogy a hóstáti közösség egykori életerének eltüntetése Kolozsvár magyar lakosságára is befolyással bírt. Az értelmiségi réteg, a református gyülekezetek, a sajtó mind felvállalták a hóstáti közösség jogorvoslatot kereső harcát. A református egyháznak különösen nagy szerepet tulajdonít minden adatközlőm, ugyanis ez az intézmény fogja össze leginkább a hóstáti közösséget. Ennek keretében működik dalkörük, a templomokban megemlékezéseket tartanak. A templom, a temető, a Kalandos Társaság székháza mind a történelem előhívását szolgáló emlékezőhelyként (*lieu de mémoire*) működik (Nora 1999: 146).

Az elmesélt élettörténetekből jól kivehető a narráció egyik vagy másik funkciója is. A narráció a kulturális információ szervezésének és megőrzésének módja, láthatóvá teszi és értelmezi a lokális életvilágot. Ugyanakkor a szocializálódás, a beavatás, illetve a beágyazódás egyik eszköze is (Keszeg 2011a 50–62).

Adatközlőim kulturális információinak, a hóstáti identitás elemeinek szervezését, megőrzését az elmesélt élettörténetek valósítják meg. A Hóstátról való beszéd számukra egyet jelent a közösség megmaradásával. Ezek a történetek ugyanakkor a jelenlegi lokális világ láthatóvá tétele és értelmezése mellett minduntalan kitérnek az egykori hóstáti élettér bemutatására is. Az ilyen múltidézésekben hangsúlyt kap az egykori lokális környezet és a jelenlegi állapot közötti eltérés, ugyanakkor értékítéletet is megfogalmaznak, a múltbéli pozitívnak, a mai pedig negatívnak állítva be. Idősebb adatközlőim történetei a fiatal generációk szocializálódását, beavatását is elősegítik, általuk megtanulható az egykori hóstáti életforma, elsajátíthatók az élettér és a kultúra sajátos vonásai.

Mint az interjúkból is kitűnik, adatközlőim is reflektálnak a nagy történelmi eseményekre. Keszeg Vilmos megjegyzi, hogy a történelemmel kapcsolatba került személyek folyamatosan gyakorolták a történelemnek az autobiográfiába való beleszerkesztését (Keszeg 2007: 174).

Mark Granovetter beágyazottság-elmélete szerint a gazdasági cselekvést a cselekvők személyes kapcsolatai és a kapcsolatháló egészének szerkezete befolyásolja (Granovetter 1994). Ezt adatközlőim narratívái is bizonyítják, ugyanis a hóstátiak között létezik egy kapcsolatháló, aminek köszönhetően számos gazdasági interakció bonyolódik a közösség tagjai között. Mint azt a bemutatott család autószerelőként tevékenykedő tagja is említette, a közösségükhöz tartozókat számon tartják, tisztelik, és az ilyen jellegű cselekvések a kapcsolathálóba ágyazottan működnek köreikben is.

Látható, hogy az identitás narratívumai és stratégiái között nagy szerep jut a régi hóstáti életmód és a jelenlegi helyzet szembeállításának, miszerint az államosítás előtt jobb volt. Ugyanakkor a bontás előtti és utáni időszak is oppozícióba kerül, illetve a kollektív kötelékében eltöltött időszak és a rendszerváltás utáni időszak is, ami az egyéni gazdálkodás újrakezdésének nehézségei miatt válik negatív színezetűvé.

Az egykori Hóstát felszámolásáról szóló epizódok fontos elemei a narratívumoknak, azonban ezek generációnként eltérőek. A személyes élmény sokkal részletesebbé teszi az eseményekről való beszédet, míg az adott korszakot át nem élő fiatalabbak csak az elődök narratíváira tudnak támaszkodni. Az idős hóstátiakkal készült interjúk fontos elemei a reszocializálódásról szóló elbeszélések, amelyek a gyárban való munkáról, a termelőszövetkezet megalakulásáról, az abban végzett tevékenységről, illetve a fiatalabbak esetében a továbbtanulásról, új munkahelyeken való alkalmazásról szólnak. Ezek a történetek általában akkor kerülnek forgalmazásra, amikor több hóstáti összegyűl, és nosztalgikus helyzet teremődik. Ugyanakkor ezeket a történeteket revíziós céllal is felelevenítik, amikor tulajdonuk visszaigénylésekor igazukat kell bizonyítaniuk.

Ami az életpálya változását illeti, elmondható, hogy az idősek kénytelenek voltak alkalmazkodni az új helyzethez, amibe a fiatalok már belenevelődtek, és az egykori hóstáti identitás ebben az esetben átalakuláson ment keresztül. A hóstátiság esetükben visszaszorult a családba, az ünnepnapok szintjére. Ennek köszönhetően átalakultak az identitás őrzésének stratégiái is. Bár életformájuk már távol áll a hagyományos hóstáti életformától, identitásuk az új stratégiáknak köszönhetően megmaradt hóstátinak. Ilyen stratégiák a különböző intézmények, rendezvények számontartása, hóstátiként való használata (dalkör, Kalandos Társaság, Virágos néptáncgyűttes). Napjainkban egyre inkább előtérbe kerül a reprezentatív identitás.

Megfigyelhető, hogy a hóstáti narratívákban fontos szerepet kapnak az autosztereotípiák. Egyik ilyen önmagukról forgalmazott kép a foglalkozáshoz kötődik. Az egykor mezőn dolgozó, piacra termelő, a város zöldségellátását biztosító, mindemellett állattartással is foglalkozó földészek máig élő sztereotípiáját azonban az életmód megváltozásával egyre inkább felváltja a már csak kertjeikben, saját szükségletre termelő hóstátiak képe. Utóbbi tevékenység a hajdani földész életmód új és szimbolikus formája. A narratívákban megtalálható az élettérről szóló autosztereotípia is, melyben a hóstátiak kompakt, egy összefüggő térben élő, szabad közösségként jelennek meg. Ez a kép a városrendezéssel, a város terének átalakulásával mindinkább átadja helyét a tömbházba kényszerített, hajdani területeit elveszítő, de azokhoz még mindig kötődő emberről szóló történeteknek.⁵ Ugyanakkor a szociális kapcsolatok terén is megfogalmazódnak autosztereotípiák. A hóstáti leszármazottal kötött házasság szerepe egyre inkább visszaszorulóban van, pedig az adatközlők azt tartják követnivaló mintának, noha tudatában vannak annak, hogy ez ma már ritkán valósulhat meg. Az élettér megváltozásáról szóló történetek maguk után vonják a szomszédsággal és a barátokkal való kapcsolattartás narratíváit. Ezekben a városban való szétszóródás, és ezáltal a kapcsolattartás nehézségei jutnak kifejezésre. A szociális kapcsolatok színtereként a ma is működő intézményeket, a dalkört, a Kalandos Társaságot, a templomot jelölik meg, amelyek egyre szimbolikusabb formák.

A megváltozott hóstáti életpályáknak is fontos szerep jut az autosztereotipikus narratívákban, amelyek bizonyos fokig mind hanyatlástörténetnek. A történetek ilyenként való felfogása és forgalmazása azonban generációnként változó intenzitást mutat. Látható, hogy az egykor jól behatárolható hóstátiság egyre virtuálisabb és szimbolikusabb alakzatokban él tovább, illetve fogalmazódik újra, alkalmazkodva a megváltozott környezethez. Az identitás gyakorlásának

⁵ Korábbi, a városrendezés során lakhelyüket elhagyó hóstátiakról szóló dolgozatomban bemutatott esetre utalok, amikor a kilakoltatott gazda, az egykori telkén épült tömbházban kéri a kárpótlásul kiutalt lakást, hogy szimbolikusan és megváltozott formában ugyan, de a hóstáti élettérben maradhasson (Nagy 2009).

formái látható módon megváltoztak. A valós, illetve pragmatikus hóstáti identitás visszaszorult, helyét egy illuzórikus-nosztalgikus identitás és egy szabadidős identitás vette át, melyek az elsőre épülnek, de a megváltozott körülmények befolyásolják őket.

Következtetések

Következtetésként elmondható, hogy a kolozsvári hóstátiak életmódváltásáról és életmódváltásáról a három vizsgált generáció eltérő narratívumokat alkot és forgalmaz. A változások során kialakult narratív identitás motívumai és stratégiái is korosztályonként változnak. Az egyes korcsoportok által megélt történelmi események (háború, államosítások, bontások, forradalom, visszaszolgáltatások) döntően befolyásolták a hóstáti életmód alakulását, és így az arról szóló elbeszéléseket is. Ennek kapcsán kitértem arra is, hogy kimenetelük szempontjából ezek a narratívák hanyatlástörténetnek. A hóstátiak identitása, önmagukról alkotott és forgalmazott képe is átalakult. Az identitás gyakorlásának formái is megváltoztak, egykori színtereikről visszaszorultak a magánszférába, templomokba, illetve bizonyos rendezvények, megmaradt intézmények keretei közé. A bemutatott életpályák alakulása is jól példázza a szűkebb közösség, illetve a Kolozsvár életében végbement változásokat is.

Felhasznált irodalom

- ASSMANN, Jan
 1999 *A kulturális emlékezet. Írás, emlékezés és politikai identitás a korai magaskultúrákban.* Budapest: Atlantisz
- BÍRÓ Béla
 2004 *Narratológia.* Kolozsvár: Scientia Kiadó
- BORNEMAN, John
 1999 Elbeszélés, genealógia és történelmi tudat: a széthulló személyiség. In Thomka Beáta (szerk.): *A kultúra narratívái. Narratívák 3.* 197–216. Budapest: Kijárat Kiadó
- BOTTONI, Stefano
 2005 Az elveszett centrum. Kolozsvár a második világháború után. *Rubicon* 2005. 2–3. 127–130.
- DIÓSZEGI Anna
 2001 Életem története. Emlékek a kolozsvári Hóstátról. Székelyudvarhely Emlékek a Dalkőről. In Sipos Gábor (szerk.): *A Kolozsvári Református Bethlen Gábor Földész Dalkőr 120 éve.* Kolozsvár
- GAGYI József
 2009 *Fejzetek Románia 20. századi társadalomtörténetéhez.* Marosvásárhely: Mentor Kiadó

GRANOVETTER, Mark

- 1994 A gazdasági intézmények társadalmi megformálása: a beágyazottság problémája. In Lengyel György – Szántó Zoltán (szerk.): *A gazdasági élet szociológiája*. 32–45. Budapest: Aula Kiadó

KESZEG Vilmos

- 2007 Élettörténetek populáris regiszterekben. In Jakab Albert Zsolt – Keszeg Anna – Keszeg Vilmos (szerk.): *Emberék, életpályák, élettörténetek*. Kolozsvár: BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék – Kriza János Néprajzi Társaság
- 2011a *A történetmondás antropológiája*. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság – BBTE Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék
- 2011b A történetmondás funkciói a 20. században. In Keszeg Vilmos – Szalma Anna-Mária (szerk.): *Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 19. A 20. század (biografikus) történetei*. 15–25. Kolozsvár: Kriza János Néprajzi Társaság

KISS András

- 2005 Bocskai és a kolozsvári hóstátiak. Legenda vagy történelmi tény? *Rubicon* 2005. 2–3. 68–71.

K. KOVÁCS László

- 2004 *A kolozsvári hóstátiak temetkezése*. Kolozsvár (Az 1944-es kiadás kiegészített változata)

NAGY Ákos

- 2009 *A városrendezés áldozatai. A kolozsvári hóstátiak emlékezete a bontások időszakára*. (Szakdolgozat, szakmai irányító: Keszeg Vilmos, Magyar Néprajz és Antropológia Tanszék, Kolozsvár)

NORA, Pierre

- 1999 Emlékezet és történelem között. A helyek problematikája. *Actas* 3. 142–157.
<http://epa.oszk.hu/00800/00861/00012/99-3-10.html> (A letöltés dátuma: 2013. augusztus 16.)

OLÁH Sándor

- 2001 *Csendes csatátér. Kollektívizálás és túlélési stratégiák a két Homoród mentén (1949–1962)*. Csíkszereda: Pro-Print Könyvkiadó

PAPP Anna-Mária

- 1994 Kolozsváron folytatódott a Magyar Reformátusok III. Világtalálkozója. *Szabadság* 1996. augusztus 9. VIII. 188. 4.

PILLICH László

- 1982 Egy hóstáti nemzetiség családszerkezeti vizsgálata. *Korunk Évkönyv 1982*.
- 2001 Kolozsvári hóstátok – kolozsvári hóstátiak. In Dáné Tibor Kálmán – Egyed Ákos – Sipos Gábor – Wolf Rudolf (szerk.): *Kolozsvár 1000 éve*. Kolozsvár: Erdélyi Múzeum-Egyesület – Magyar Közművelődési Egyesület

PILLICH László – VETESI László – VINCZE Zoltán

- 1984 A kolozsvári magyar hóstáti közösség népesedési és szerkezeti alakulása (1899–1980). In Egyed Péter (szerk.): *Változó valóság – 1984. Városkutató*. Bukarest: Kriterion

R. SÜLE Andrea

- 1990 Terület- és településrendezési tervek Romániában.
<http://epa.oszk.hu/00000/00036/00001/pdf/06.pdf> (A letöltés dátuma: 2013. augusztus 16.)

SIPOS Gábor

- 2006 A Dalkör története. In Sipos Gábor (szerk.): *A Kolozsvári Református Bethlen Gábor Földész Dalkör 120 éve*. 7–30. Kolozsvár

SZABÓ T. Attila

- 1946 *Kolozsvár települése a XIX. század végéig*. Kolozsvár: Erdélyi Tudományos Intézet

TÁRKÁNY SZŰCS Ernő

1981 *Magyar jogi népszokások*. Budapest: Gondolat

VARGA E. Árpád

2007 Erdély etnikai és felekezeti statisztikája. Népszámlálási adatok 1850–2002 között.

<http://www.kia.hu/konyvtar/erdely/erd2002.htm> (A letöltés dátuma: 2013. augusztus 16.)

Ákos Nagy

CHANGING OF LIFE STRATEGY AND CONTINUITY IN A *HÓSTÁT*-FAMILY

In my paper I undertake the task to present the changing lifestyle, and the narrative interpretation of that, in a three-generation family, member of the *Hóstát* community, in Cluj-Napoca, Romania. The researched generations create and distribute different narratives about the main historical events such as the World Wars, expropriation, demolition of the neighbourhood, 1989 revolution, restitutions that influenced the life of the ethnic Hungarian *Hóstát* community. In this context I discovered that the outcome of these narratives show declining patterns. The self-image of this community has transformed. The forms and places of expressing identity have also shifted: they moved back to the private and ecclesiastical sector. The presented careers of the three generations show the changes that took place in the smaller community, but also reflect the changes in the larger community of Cluj-Napoca.

Keywords: *Hóstát* community, Cluj-Napoca, narrative, life strategy, life history, identity, life-style change